

บทที่ 2

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดทางทฤษฎี

2.1 งานศึกษาในอดีต

สุวัฒน์ ด้วงปั่น (2529) ศึกษา “ดีมานด์ต่อสินค้านำเข้า และผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีศุลกากรต่อรายได้ของรัฐที่เก็บจากสินค้านำเข้า” โดยมุ่งที่จะศึกษาถึงข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวกับมาตรการทางภาษีศุลกากร โดยเน้นอัตราภาษีศุลกากรก่อให้เกิดรายได้แก่รัฐในรูปจำนวนเงินอากร ซึ่งวัตถุประสงค์สำคัญ ได้แก่ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการนำเข้าสินค้าต่างประเทศกับปัจจัยทางเศรษฐกิจต่างๆ ที่คาดว่าจะมีผลกระทบต่อแผนการนำเข้า และผลกระทบของการใช้มาตรการทางภาษีศุลกากรต่อมูลค่าการนำเข้า และรายได้ของรัฐ

ผลการวิเคราะห์สมการดีมานด์ต่อสินค้านำเข้าพบว่า ปริมาณการนำเข้าส่วนใหญ่จะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตรงกันข้ามกับการเปลี่ยนแปลงของราคา ในขณะที่มูลค่าการนำเข้าอาจเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกับราคาสินค้า แต่ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงอัตราภาษีศุลกากรจะมีผลในทางตรงกันข้ามกับการเปลี่ยนแปลงในปริมาณการนำเข้า และมูลค่าการนำเข้าเสมอ ผลกระทบต่อมวลรวมประชาชาติโดยส่วนใหญ่ไม่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในปริมาณนำเข้า แต่มีอิทธิพลต่อมูลค่าการนำเข้า ค่าความยืดหยุ่นของปริมาณและมูลค่าการนำเข้าต่อราคา รายได้ และอัตราภาษีนำเข้ายาวมีค่ามากกว่าระยะสั้น ลักษณะการปรับตัวของมูลค่าการนำเข้าจะมีมากกว่าการปรับตัวในปริมาณการนำเข้า การดำเนินนโยบายทางด้านราคา รายได้ หรืออัตราภาษีเพื่อแสวงหารายได้จากภาษีศุลกากรจะต้องคำนึงถึงลักษณะของดีมานด์ต่อสินค้านำเข้า การเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการนำเข้าซึ่งเป็นฐานภาษี และผลที่เกิดจากอิทธิพลของอัตราภาษีศุลกากรที่มีต่อดีมานด์ในลักษณะเชิงปริมาณและมูลค่า ตลอดจนรายได้ที่พึงเก็บจากสินค้านำเข้าควบคู่ไปด้วยเสมอ

กงกฤช หิรัญกิจ (2529) ศึกษาเรื่อง “ภาษีการค้ากับการพัฒนาอุตสาหกรรม” มีวัตถุประสงค์ที่จะทดสอบข้อกล่าวอ้างต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นจริงของความซับซ้อนของการจัดเก็บภาษีการค้า และการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างภาษีกับการรวมตัวของอุตสาหกรรมในแนวดิ่ง และศึกษาการหลีกเลี่ยงภาษี นอกจากนั้นได้ศึกษาถึงค่าความยืดหยุ่นของภาษีการค้ากับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

จากผลการศึกษาทำให้เห็นได้ว่าภาษีการค้ายังคงเป็นปัญหาหรือก่อให้เกิดอุปสรรคที่สำคัญต่อภาคอุตสาหกรรม ซึ่งการศึกษาได้เสนอแนะให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดเก็บภาษีการค้าไปสู่การจัดเก็บภาษีประเภทใหม่ เนื่องจากปัญหาของภาษีการค้าเป็นปัญหาในระดับโครงสร้าง ไม่ใช่ปัญหาในเรื่องของอัตราภาษี

นิสิต อธิษฐานพิมล (2538) ได้ศึกษาถึง “การวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการส่งออกของประเทศไทย” มีจุดมุ่งหมายในการวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้าง และพฤติกรรมในการส่งออกของประเทศไทย โดยเฉพาะต้องการทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลให้ผลการเปลี่ยนแปลงในการส่งออกของไทย โดยใช้ทฤษฎี Constant Market Share (CMS) ในการวิเคราะห์ ซึ่งอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงการส่งออกโดยแบ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญ 4 ประเภท คือ การเพิ่มขึ้นของการค้าโลก, ส่วนประกอบของสินค้าส่งออกของไทย, ส่วนประกอบของตลาดส่งออกของไทย และความสามารถในการแข่งขันเพื่อการส่งออกของไทย การอธิบายความสามารถในการแข่งขันของไทยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ปัจจัยภายใน หมายถึงปัจจัยที่สามารถควบคุมได้ เป็นการให้ความสนับสนุนแก่อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกด้านต่างๆ และปัจจัยภายนอก หมายถึงเหตุการณ์ภายนอกประเทศที่เอื้อต่อการส่งออกของไทยโดยไม่ได้เจตนา ไม่สามารถควบคุมได้

จากผลการศึกษาระหว่างช่วงปี 2523 – 2531 พบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อ การส่งออกของประเทศไทยมากที่สุด คือ ความสามารถในการการแข่งขัน รองลงมาคือการเพิ่มขึ้นของการค้าโลก ในขณะที่ผลจากส่วนประกอบของสินค้าและตลาดยังเป็นปัจจัยที่ประเทศไทยยังต้องปรับปรุงอยู่มาก

ณัฐกานต์ วรสง่าศิลป์ (2542) เป็นการศึกษาเรื่อง “การปรับโครงสร้างภาษีศุลกากรกับการคุ้มครองอุตสาหกรรมไทย” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างอัตราภาษีนำเข้าที่ใช้ในปี 2540 ว่าเป็นโครงสร้างที่คุ้มครองแก่สินค้าสำเร็จรูปหรือปัจจัยการผลิต และควรมีอัตราภาษีนำเข้าที่แตกต่างกันถึง 6 อัตราหรือไม่ รวมทั้งหากอัตราอัตราภาษีนำเข้าแตกต่างกันเพียง 4 อัตรา หรือโครงสร้างภาษีอัตราเดียวจะมีผลต่อการคุ้มครองอย่างไร โดยศึกษาโครงสร้างภาษีนำเข้าที่ใช้ในกลุ่ม 10 อุตสาหกรรมที่สำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศไทย ด้วยวิธีการคำนวณอัตราการคุ้มครองที่แท้จริงตามแนวทางของ Corden และวิเคราะห์โครงสร้างภาษีศุลกากรที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมไทยในระยะยาว

ผลการศึกษาพบว่าโครงสร้างภาชนะนำเข้าที่ใช้ในปี 2540 ยังคงเป็นโครงสร้างที่ให้ความคุ้มครองแก่สินค้าสำเร็จรูปที่ทดแทนการนำเข้าที่ใช้ทุนเป็นปัจจัยการผลิตหลัก (Capital Intensive) มากกว่าเมื่อเทียบกับสินค้าที่ใช้แรงงานเป็นปัจจัยหลัก (Labor Intensive) และมีระดับความคุ้มครองที่แตกต่างกันมากในกลุ่มอุตสาหกรรมที่ทำการพิจารณาหากลดจำนวนอัตราภาชนะนำเข้าเหลือเพียง 4 อัตรา จะให้ความคุ้มครองแก่สินค้าสำเร็จรูปทุกอุตสาหกรรม โดยอุตสาหกรรมที่ใช้ทุนเป็นปัจจัยการผลิตหลักจะได้รับการคุ้มครองลดลงเมื่อเทียบกับสินค้าที่ใช้แรงงานเป็นปัจจัยการผลิตหลัก และระดับความคุ้มครองที่แตกต่างกันน้อยลงในกลุ่มอุตสาหกรรมที่พิจารณาการลดจำนวนอัตราภาชนะนำเข้าจะส่งผลให้ระดับการคุ้มครองของแต่ละอุตสาหกรรมได้รับมีความเท่าเทียมกันมากขึ้น และเมื่อพิจารณานำโครงสร้างภาชนะนำเข้าอัตราเดียวมาใช้พบว่า ระดับการคุ้มครองที่ทุกอุตสาหกรรมได้รับจะเท่ากับอัตราภาชนะนำเข้าที่จัดเก็บ ดังนั้น การจัดสรรทรัพยากรในประเทศจึงสะท้อนถึงประสิทธิภาพการผลิตอย่างแท้จริง

วิรัช จันทสุเมธากุล (2543) ได้ศึกษาเรื่อง “ผลกระทบจากการลดอัตราภาชนะศุลกากรและการลดลงของอัตรากำไร (Terms of Trade) ต่อการปรับตัวของเศรษฐกิจไทย” มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้า และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของอัตรากำไรต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณการค้าระหว่างประเทศ ฐานทางการคลังของรัฐบาล ปริมาณผลผลิตของภาคการผลิตสาขาต่างๆ และผลกระทบต่ออัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง โดยนำเอารูปแบบการวิเคราะห์ดุลยภาพทั่วไปมาใช้ในการวิเคราะห์ผลกระทบของการลดอัตราภาชนะนำเข้าและผลกระทบจากการลดลงของอัตรากำไรต่อการจัดสรรทรัพยากรในประเทศ

จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า นโยบายการค้าเสรีโดยผ่านการลดอัตราภาชนะนำเข้ามีผลกระทบในเชิงบวกต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยโดยรวมที่จะทำให้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจจากการที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติที่แท้จริงเพิ่มขึ้น แต่มีผลลบต่อบางหน่วยเศรษฐกิจ เช่น รัฐบาล ดังนั้นรัฐบาลควรจะต้องเตรียมพร้อมที่จะพิจารณาแหล่งชดเชยรายได้ที่จะให้ประโยชน์ต่อเศรษฐกิจโดยรวมมากที่สุด นอกจากนี้แล้วมาตรการสนับสนุนการส่งออก เป็นอีกส่วนหนึ่งที่รัฐบาลควรให้ความสนใจ เนื่องจากต้นทุนในสินค้าส่งออกลดลงภายหลังจากการลดอัตราภาชนะนำเข้า

พรรณทิภา ยิ่งวิเศษ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาการส่งออกโดยมาตรการคลังสินค้าทัณฑ์บนประเภทโรงผลิตสินค้า” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการกระจายประโยชน์กรณีการส่งเสริมการส่งออกโดยมาตรการคลังสินค้าทัณฑ์บนประเภทโรงผลิตสินค้า พร้อมทั้งศึกษาความสำคัญและความจำเป็นในการมีอยู่ของมาตรการดังกล่าวทั้งในปัจจุบันและอนาคต ภายใต้สถานการณ์ที่แนวโน้มของอัตราภาษีศุลกากรปรับลดลงเรื่อยๆ

ผลการศึกษาพบว่ามาตรการดังกล่าวยังไม่สามารถกระจายประโยชน์ได้อย่างแท้จริง สาเหตุจากระเบียบของทางกรมศุลกากรที่มีความไม่ชัดเจนหรือไม่จำเป็นต้องมีในระเบียบข้อกำหนดบางข้อ ซึ่งในปัจจุบันมาตรการนี้ยังมีความจำเป็นไม่น้อยเนื่องจากภาวะภาษีอากรต่างๆ ยังมีมูลค่าสูง แต่ในอนาคตภาษีศุลกากรมีแนวโน้มลดลงมาตรการนี้จะหมดความสำคัญและไม่จำเป็นต่อผู้ประกอบการอีกต่อไป

ณัฐกานต์ แทนนิกร (2548) ศึกษาในเรื่อง “การศึกษาการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการกำกับดูแลกิจการที่ดีของศุลกากร : ศึกษากรณี ระบบงานเขตปลอดอากร (Free Zone)” กำหนดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้กำกับดูแลกิจการของศุลกากร สาเหตุของปัญหาโดยมุ่งเน้นผลประโยชน์องค์กรโดยรวม และนำเสนอแนวทางการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพของการนำระบบดังกล่าวมาใช้กำกับดูแลกิจการของศุลกากรในโอกาสต่อไป

ผลการศึกษาดังกล่าวพบว่า การนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการกำกับดูแลกิจการของศุลกากร ข้าราชการของกรมศุลกากรมีความเห็นว่านำมาช่วยด้านส่งเสริมการส่งออกเหมาะสมสูงที่สุด ส่วนผู้มาติดต่อขอใช้บริการมีความเห็นว่าด้านการป้องกันและปราบปรามมีความเหมาะสมมากที่สุด ในส่วนของปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการควบคุมและตรวจสอบ ตลอดจนระดับมาตรฐานการบริการ กรมศุลกากรควรต้องปรับปรุงและพัฒนาเพื่อนำมาซึ่งการกำกับดูแลกิจการที่ดีของศุลกากร

จากงานวิจัยที่กล่าวมาส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะการศึกษาในภาพกว้างอธิบายถึง อัตราภาษี, ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศไทย ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับคลังสินค้าทัณฑ์บนเป็นการศึกษาโดยภาพรวมและมีการเปรียบเทียบสิทธิประโยชน์กับมาตรการพิเศษอื่นๆของกรมศุลกากรยกเว้นเขตปลอดอากร และงานวิจัยเกี่ยวกับเขตปลอดอากรเป็นการศึกษาทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเท่านั้น แต่งานวิจัยที่น่าเสนอเป็นการวิจัยที่เจาะลึกลงไปในสถานที่พิเศษที่ได้รับสิทธิประโยชน์จากมาตรการคลังสินค้าทัณฑ์บน เปรียบเทียบกับเขตปลอดอากร กรณีศึกษาอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ไม้เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นตัวเลขที่ชัดเจนเพื่อเป็นทางเลือกให้ผู้ประกอบการใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาเศรษฐกิจ

2.2 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาลิทธิประโยชน์ซึ่งส่วนใหญ่คือสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่จะได้รับจากการเลือกใช้สถานที่ตั้งของผู้ประกอบการระหว่างการนำเข้าคลังสินค้า ทัณฑ์บนและเขตปลอดอากรในการดำเนินธุรกิจเพื่อส่งเสริมการส่งออก โดยมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

2.2.1 ทฤษฎีดุลยภาพ (Equilibrium Theory)

ดุลยภาพหรือภาวะสมดุล (equilibrium) คือจุดที่สิ่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกันมีความพอดีลงตัว ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง นอกจากเมื่อมีสิ่งภายนอกเข้ามากระทบทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง ดุลยภาพของตลาด ก็คือสภาวะที่ตลาดอยู่ในสภาวะที่สมดุลโดยจะเกิดขึ้น ณ จุดที่ปริมาณเสนอซื้อเท่ากับปริมาณเสนอขาย หรือกล่าวได้ว่าเป็นจุดตัดของเส้นอุปสงค์กับเส้นอุปทานนั่นเอง

การแทรกแซงราคาโดยรัฐบาล (Government Interference with Price)

จากทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ในเรื่องของทฤษฎีดุลยภาพ จะเห็นได้ว่ารัฐบาลสามารถใช้ทฤษฎีดังกล่าวมาประยุกต์เพื่อเป็นช่องทางในการกระตุ้นหรือแก้ไขเศรษฐกิจได้ด้วยการแทรกแซงราคาตลาดของสินค้าเหล่านั้น เนื่องจากตลาดสามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงจุดดุลยภาพได้ หากเกิดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้วยปัจจัยอื่นๆ ที่ทำให้เส้นอุปสงค์หรือเส้นอุปทานเกิดการเปลี่ยนแปลง จากการที่สินค้าแต่ละชนิดมีความยืดหยุ่นนั่นเอง

การแทรกแซงราคาโดยรัฐบาลที่ใช้โดยทั่วไปมี 2 แบบ คือ 1. การประกันราคาขั้นต่ำ และการกำหนดราคาขั้นสูง 2. การเก็บภาษีสินค้าและการผลักภาระภาษี

ในงานวิจัยนี้จะเห็นได้ว่ารัฐบาลใช้การแทรกแซงโดยการสนับสนุนเรื่องสิทธิประโยชน์ทางภาษีให้กับสินค้าที่ผลิตในพื้นที่พิเศษของกรมศุลกากร ดังนั้นในเรื่องของการแทรกแซงราคาโดยรัฐบาลในบทนี้จะขกกล่าวถึงแค่เพียงหัวข้อ การเก็บภาษีสินค้าและการผลักภาระภาษีเท่านั้น

2.2.2 การเก็บภาษีและการผลักภาระภาษี

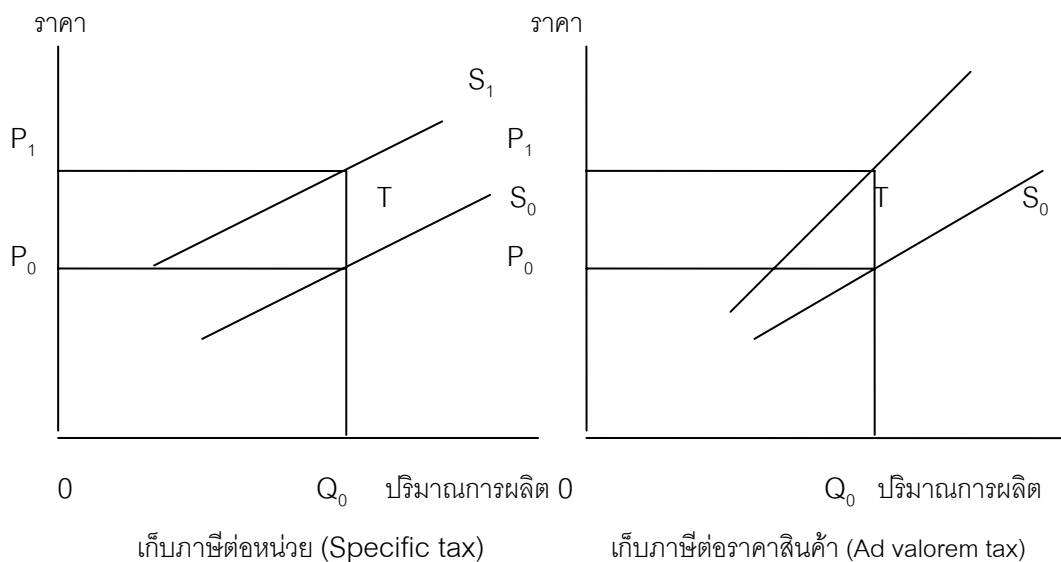
โดยทั่วไปแล้วการเก็บภาษีนั้นจะแบ่งออกเป็น 2 วิธี ได้แก่ การเก็บภาษีจากผู้ขาย คือ ผู้ขายเป็นผู้ทำหน้าที่จ่ายภาษีให้กับรัฐ และการเก็บภาษีจากผู้ซื้อ คือ ผู้ซื้อเป็นผู้ทำหน้าที่จ่ายเงินให้กับรัฐ นอกจากนี้ การเก็บภาษีสินค้ายังแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ ภาษีต่อหน่วย (Specific tax) และภาษีแบบคิดเป็นร้อยละของราคาขาย (Ad valorem tax)

1. การเก็บภาษีจากผู้ขายกับภาษีแบบต่างๆ

การเก็บภาษีจากผู้ขายในรูปแบบภาษีต่อหน่วย คือ สินค้า A ก่อนจะมีการเก็บภาษี S_0 เป็นเส้นอุปทานตลาด ต่อมารัฐบาลเก็บภาษีต่อหน่วย (Specific tax) ในราคา T บาทจากผู้ขาย การเก็บภาษีจากผู้ขายมีผลกระทบต่อเส้นอุปทาน ทำให้ต้นทุนของสินค้าสูงขึ้นจากเดิมเท่ากับจำนวนภาษีที่ถูกเรียกเก็บ ทำให้เส้นอุปทานของสินค้า A เลื่อนขึ้นไปทางซ้ายมือเปลี่ยนเป็นเส้น S_1 ขนานกับเส้น S_0 เดิม โดยมีช่วงห่างเท่ากับ T ดังนั้นหากมีการเก็บภาษีเกิดขึ้นจากเดิมผู้ขายจะขายสินค้า A ที่ระดับราคา OP_0 ผู้ขายจะเต็มใจขายในปริมาณ OQ_0 เมื่อมีการเก็บภาษีเท่ากับ T ต่อสินค้า 1 หน่วย ระดับราคาจึงต้องเพิ่มเท่ากับ OP_1 ผู้ขายจึงจะเต็มใจขายที่ปริมาณ OQ_0 เท่าเดิม ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการเก็บภาษีจากผู้ขาย ปริมาณที่ผู้ขายจะยินดีขายเท่าเดิมนั้นจะส่งผลให้ราคาสินค้าเพิ่มขึ้นเท่ากับภาษีที่รัฐบาลเก็บ

การเก็บภาษีจากผู้ขายแบบร้อยละของราคาสินค้า (Ad valorem tax) ภาษีแบบนี้คำนวณจากร้อยละ/อัตราภาษีที่กำหนดคูณด้วยราคาสินค้า ดังนั้นสินค้าที่มีราคาสูงก็ต้องเสียภาษีมากกว่าสินค้าที่มีราคาต่ำ จำนวนภาษีต่อสินค้า 1 หน่วย (T) จะเท่ากับอัตราภาษี (t) คูณด้วยราคาสินค้า (p) หรือ $T = t \cdot p$ ด้วยเหตุนี้เมื่อรัฐบาลเก็บภาษีจากผู้ขายจะทำให้เส้นอุปทานเลื่อนไปทางซ้าย โดยที่ช่วงของเส้นอุปทานเดิมและเส้นอุปทานใหม่จะมีระยะห่างไม่เท่ากัน กล่าวคือ ณ ระดับราคาต่ำระยะห่างจะแคบกว่า ณ ระดับราคาสูงซึ่งจะมีระยะห่างที่กว้างกว่า (ภาพที่ 2.1)

ภาพที่ 2.1
การเก็บภาษีจากผู้ขายกับภาษีแบบต่างๆ

ที่มา : วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2545

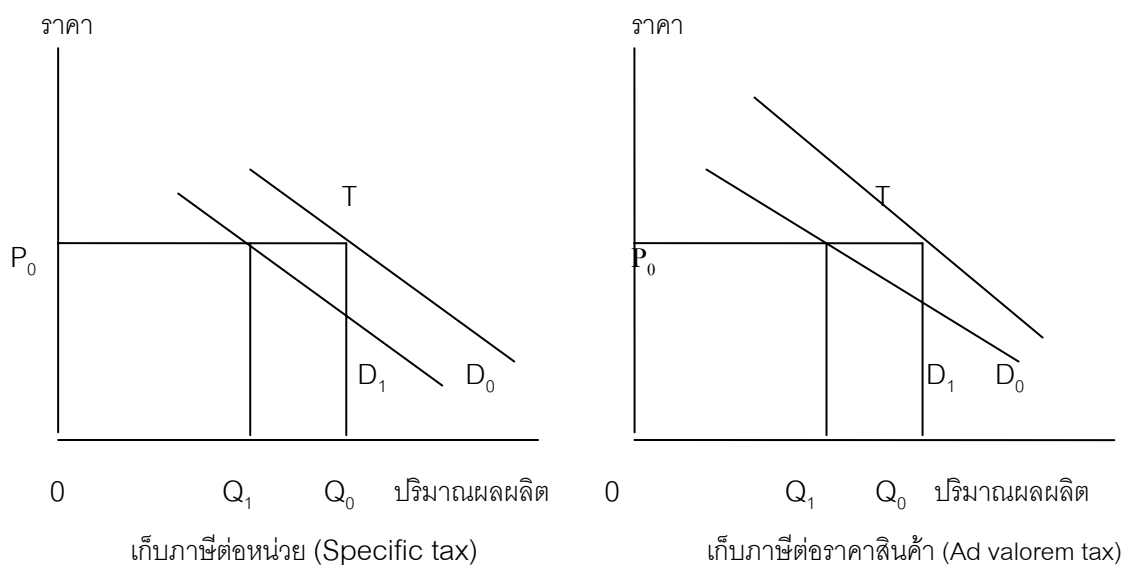
2. การเก็บภาษีจากผู้ซื้อกับภาษีแบบต่างๆ

การเก็บภาษีจากผู้ซื้อในรูปแบบภาษีต่อหน่วย คือ สินค้า A ก่อนจะมีการเก็บภาษี D_0 เป็นเส้นอุปสงค์ของตลาด ต่อมารัฐบาลเก็บภาษีต่อหน่วย (Specific tax) ในราคา T บาทจากผู้ซื้อ การเก็บภาษีจากผู้ซื้อมีผลกระทบต่อเส้นอุปสงค์ ทำให้เส้นอุปสงค์ของสินค้า A เลื่อนลงทางซ้ายมือเกิดเป็นเส้นอุปสงค์ใหม่ D_1 ขนานกับเส้น D_0 เดิม โดยมีช่วงห่างเท่ากับ T ดังนั้นหากมีการเก็บภาษีเกิดขึ้น ผู้ซื้อจะมีเงินเหลือซื้อสินค้าได้ในปริมาณที่น้อยลงกว่าเดิม คือ เมื่อยังไม่มีภาษี

ที่ระดับราคาสินค้า OP_0 ด้วยจำนวนเงินดังกล่าวผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าได้ในปริมาณ OQ_0 แต่เมื่อมีการเก็บภาษีจากผู้ซื้อ ด้วยเงินจำนวนเท่าเดิม ผู้บริโภคจะซื้อได้เพียง OQ_1 เท่านั้น

การเก็บภาษีจากผู้ซื้อแบบร้อยละของราคาสินค้า (Ad valorem tax) ภาษีแบบนี้คำนวณจากร้อยละ/อัตราภาษีที่กำหนดคูณด้วยราคาสินค้า ดังนั้นสินค้าที่มีราคาสูงก็ต้องเสียภาษีมากกว่าสินค้าที่มีราคาต่ำ จำนวนภาษีต่อสินค้า 1 หน่วย (T) จะเท่ากับอัตราภาษี (t) คูณด้วยราคาสินค้า (p) หรือ $T = t \cdot p$ ด้วยเหตุนี้เมื่อรัฐบาลเก็บภาษีจากผู้ซื้อจะทำให้เส้นอุปสงค์เลื่อนลงไปทางซ้าย โดยที่ช่วงของเส้นอุปทานเดิมและเส้นอุปสงค์ใหม่จะมีระยะห่างไม่เท่ากัน กล่าวคือ ณ ระดับราคาต่ำระยะห่างจะแคบกว่า ณ ระดับราคาสูงซึ่งจะมีระยะห่างที่กว้างกว่า (ภาพที่ 2.2)

ภาพที่ 2.2
การเก็บภาษีจากผู้ซื้อกับภาษีแบบต่างๆ

ที่มา : วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2545

2.2.3 การเก็บภาษีศุลกากร

ภาษีศุลกากร (Tariffs) หมายถึงเงินภาษีซึ่งรัฐบาลเรียกเก็บจากสินค้าที่ส่งเข้าหรือส่งออก หากเก็บจากสินค้านำเข้าจากต่างประเทศ เรียกว่า อากรขาเข้า (Import duties) หรือเรียกเก็บจากสินค้าที่ส่งออก เรียกว่า อากรขาออก (Export duties) หรือเรียกเก็บจากสินค้าซึ่งอาศัยท่าเรือของประเทศเก็บภาษีเพื่อลำเลียงส่งต่อไปยังประเทศที่สาม เรียกว่า ภาษีผ่านแดน (Transit duties) ตัวอย่างเช่น ประเทศ ก ไม่มีอาณาเขตติดต่อกับทะเล ประเทศ ข อาจจะเรียกเก็บภาษีผ่านแดนด้วยก็ได้ แต่ตามปกติภาษีชนิดนี้ไม่ค่อยมีความสำคัญนัก

โดยทั่วไปรัฐบาลมักสนับสนุนให้มีการส่งออก จึงไม่มีการเรียกเก็บภาษีศุลกากรสินค้าออก ยกเว้นกรณีพิเศษด้วยเหตุผลบางประการ แต่มักมีการเก็บสินค้าเข้า ภาษีศุลกากรในที่นี้จึงหมายถึงการเก็บภาษีสินค้าเข้า

อากรขาเข้า

คำว่าอากรขาเข้ามีความหมายเดียวกับคำว่า Import duties, Customs duties และ Import tariffs หรือ Tariff คือเป็นภาษีทางอ้อมชนิดหนึ่ง ที่เก็บจากสินค้าที่ผ่านเขตแดนเข้ามาในประเทศ โดยกระทำไปเพื่อวัตถุประสงค์บางประการ ซึ่งในส่วนใหญ่จัดว่าเป็นวัตถุประสงค์ปกติ (Traditional objectives) คือ

1. เพื่อเป็นแหล่งเงินรายรับของรัฐบาลที่ได้จากการเก็บภาษีชนิดนี้ สำหรับนำไปใช้จ่ายในการบริหารประเทศ
2. เพื่อลดปริมาณการนำเข้าสำหรับสินค้าชนิดนั้น ที่จะนำไปสู่การประหยัดการใช้เงินตราต่างประเทศของประเทศ
3. เพื่อปรับระดับราคาสินค้าชนิดนั้นในตลาดต่างประเทศในทิศทางที่ทำให้อัตราส่วนเทอมการค้า (Terms of trade) ของประเทศเอื้ออำนวยยิ่งขึ้น
4. เพื่อป้องกันอุตสาหกรรมใหม่ที่รัฐบาลส่งเสริมให้เกิดมีขึ้นภายในประเทศ จากการแข่งขันของสินค้าเข้าจากต่างประเทศ

นอกจากวัตถุประสงค์ตามปกติที่กล่าวมาแล้ว อากรขาเข้ายังถูกใช้เป็นเครื่องมือ นโยบายเพื่อวัตถุประสงค์ที่อาจจัดว่านโยบายปกป้องนิยมแนวใหม่ (New Protectionism) ได้อีก เช่น

1. เพื่อปกป้องอุตสาหกรรมและคนงานในอุตสาหกรรมบางชนิดที่มีอยู่ในประเทศมิให้ ถูกกระทบกระเทือนจนได้รับความเสียหายจากการแข่งขันของสินค้าชนิดเดียวกันที่นำเข้าจาก ประเทศที่เริ่มส่งออกสินค้านั้น ที่เข้ามาเป็นจำนวนมากภายในระยะเวลาอันสั้น
2. เพื่อตอบโต้ต่างประเทศที่ใช้วิธีการค้าที่ไม่เป็นธรรม และก่อให้เกิดความเสียหายต่อ ผู้ผลิตสินค้านั้นภายในประเทศ

อากรขาออก

อากรขาออกในที่นี้หมายความว่าเหมือนกับ Export tax, Export duties, Export tariffs และค่าธรรมเนียมใบอนุญาตส่งออก (Export licensing premium หรือ Export premium) คือเป็น ภาษีทางอ้อมชนิดหนึ่งที่เก็บจากสินค้าส่งออกในลักษณะเดียวกันกับอากรขาเข้าที่เก็บจากสินค้านำเข้า ภาษีชนิดนี้ประเทศด้อยพัฒนานิยมใช้กับสินค้าเกษตร และสินค้าที่ผลิตจาก ทรัพยากรธรรมชาติที่ยังไม่มีการแปรรูป วัตถุประสงค์ตามปกติของอากรขาออก มีดังนี้

1. เพื่อเป็นแหล่งเงินรายรับของรัฐบาลจากการเก็บภาษีชนิดนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ประเทศที่ยังอยู่ในขั้นต้นของความเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่อาศัยการส่งออกสินค้าปฐมภูมิเป็น แหล่งเงินตราต่างประเทศ และระบบเศรษฐกิจยังไม่พัฒนาเพียงพอที่จะก่อให้เกิดภาษีรายได้ ภาษี จากสินค้าส่งออกจะเป็นแหล่งที่รัฐบาลสามารถนำมาใช้งานได้ง่าย
2. ในกรณีที่สินค้าออกเป็นวัตถุดิบที่สำคัญที่ประชากรในประเทศใช้บริโภค การเก็บ อากรขาออกเป็นวิธีการทางอ้อมสำหรับการควบคุมปริมาณส่งออกมิให้เกิดขึ้นมากเกินไปจนเกิด ความขาดแคลนภายในประเทศ
3. ในประเทศที่เริ่มจะมีการผลิตอุตสาหกรรม การเก็บภาษีขาออกจากสินค้าวัตถุดิบ จะช่วยรักษาระดับราคาอาหารภายในประเทศให้ต่ำ ป้องกันการเพิ่มของค่าครองชีพ และต้นทุน การผลิต
4. สำหรับประเทศผู้ส่งออกที่มีส่วนแบ่งตลาดสำหรับชนิดนี้พอสมควร การเก็บอากร ขาออกจะช่วยให้ประเทศได้รับอัตราส่วนต่อมูลค่าการค้าที่ดีขึ้น

สินค้าออกที่มีการเก็บอากรขาออกในประเทศไทยและประเทศอื่นๆมาแล้วก็มี ข้าว
สินค้าเหมืองแร่ ยางพารา น้ำมัน แก๊สธรรมชาติ

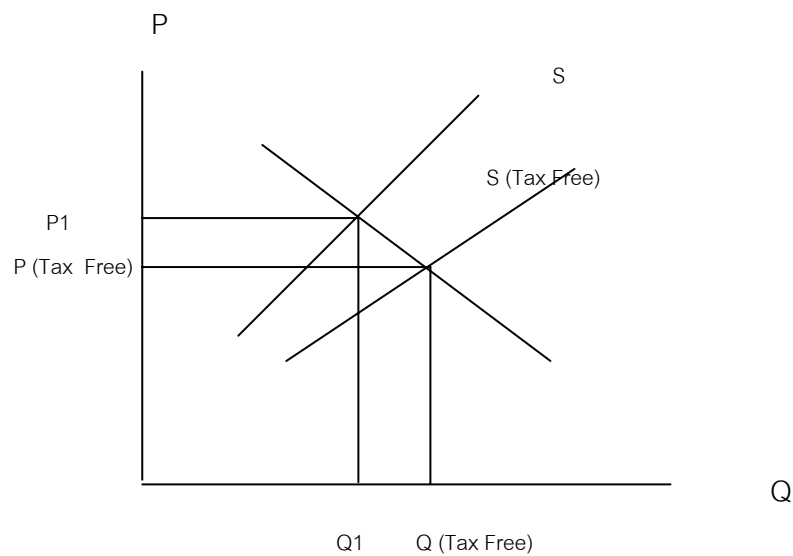
อย่างไรก็ดี นอกเหนือจากวัตถุประสงค์ตามปกติที่กล่าวมาแล้ว อากรขาออกยังอาจใช้
เป็นเครื่องมือนโยบายระหว่างประเทศ โดยใช้ในลักษณะเลือกปฏิบัติ (Discriminatory) เพื่อ
ลงโทษประเทศเป้าหมาย นอกจากนี้ยังมีสินค้าส่งออกอีกกลุ่มหนึ่งที่สมควรถูกเก็บอากรขาออกก็
คือสินค้าที่ผลิตจากทรัพยากรธรรมชาติโดยตรง หรือในระหว่างกระบวนการผลิตได้ก่อให้เกิดความ
เสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้นว่า มันสำปะหลัง นาุ้งบนพื้นที่ชายเลน
และสนามกอล์ฟเพื่อบริการคนต่างชาติ ทั้งนี้เพื่อระงับการขยายตัว และนำเงินภาษีที่ได้มาใช้ฟื้นฟู
สภาพของธรรมชาติที่เสียหายไปให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ในทางกลับกันการลดหรือยกเลิกการเก็บ
อากรขาออกก็อาจใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการส่งเสริมการส่งออกให้เพิ่มขึ้นได้ด้วย เพราะจะ
สามารถทำให้ราคาสินค้าของประเทศถูกลงและสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้

2.2.4 รูปแบบของภาษีศุลกากร โดยทั่วไปภาษีศุลกากรแบ่งออกเป็น 3 แบบ ตาม
วิธีการจัดเก็บดังนี้

1. เก็บตามราคา (ad valorem tariff) หมายถึง ภาษีที่คิดเป็นร้อยละของมูลค่าหรือ
ราคาสินค้าสำหรับประเทศไทยสินค้าเข้าคิดราคา c.i.f. (ย่อจาก cost , insurance and freight
คือมูลค่าสินค้าบวกด้วยค่าใช้จ่ายต่างๆในการขนส่ง) ตัวอย่างเช่น อัตราภาษีขาเข้าสำหรับรถยนต์
คือร้อยละ 30 ของราคานำเข้า ถ้ารถยนต์คันหนึ่งราคา c.i.f. เท่ากับ 100,000 บาท แสดงว่าต้อง
เสียภาษีขาเข้า 30,000 บาท ส่วนภาษีขาออกของไทยนั้นคิดเป็นร้อยละของราคา f.o.b. (ย่อจาก
free on board คือมูลค่าสินค้า ณ จุดที่มีการส่งออกซึ่งไม่รวมค่าขนส่ง และค่าประกันภัย) ดัง
แสดงในภาพที่ 2.3

ในทางปฏิบัติการเก็บภาษีตามราคามีปัญหาในการประเมินราคาเพื่อจัดเก็บภาษี
(Customs valuation) เจ้าหน้าที่หน่วยงานที่จัดเก็บภาษีมีอำนาจในการประเมินราคาเพื่อคำนวณ
ภาษี ซึ่งอาจประเมินไม่ตรงกับราคาที่ผู้นำเข้าแจ้งไว้ ยิ่งกว่านั้น ราคาสินค้านำเข้าอาจมีการ
เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทำให้การประเมินราคามีความยุ่งยาก อีกทั้งเปิดช่องให้มีการฉ้อราษฎร์บัง
หลวงในหมู่เจ้าหน้าที่ผู้ประเมินราคา

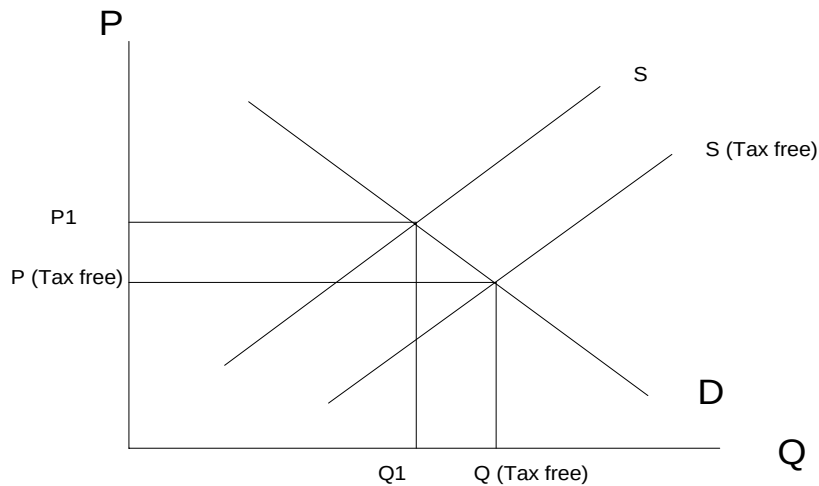
ภาพที่ 2.3
เก็บภาษีศุลกากรตามราคา (ad valorem tariff)

ที่มา : สมคิด บางโม, 2549

2. เก็บตามหน่วย (specific tariff) เป็นการกำหนดอัตราภาษีตายตัวต่อสินค้า 1 หน่วย ตัวอย่างเช่น รถยนต์ จะต้องเสียอากรขาเข้าคันละ 30,000 บาท หากมีการนำเข้า 5 คัน จะถูกเก็บภาษีเป็นเงิน $5 \times 30,000 = 150,000$ บาท ดังแสดงในภาพที่ 2.4

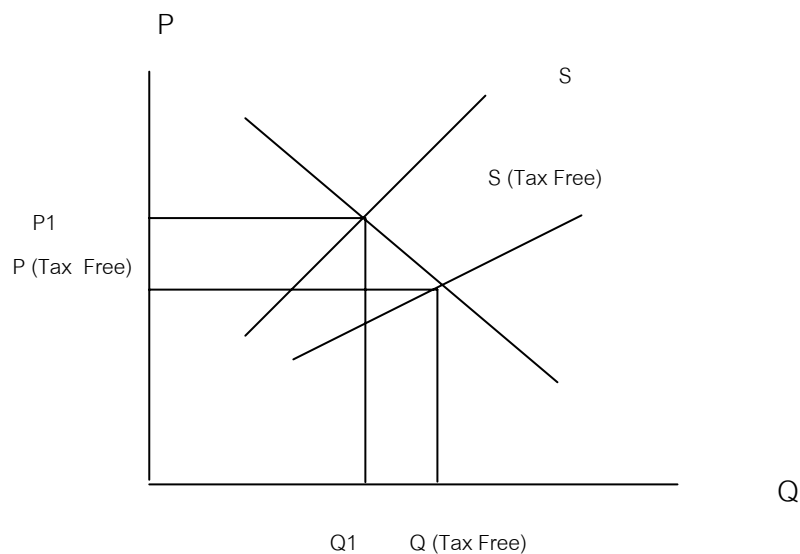
ภาพที่ 2.4
เก็บภาษีศุลกากรตามหน่วย (specific tariff)

ที่มา : สมคิด บางโม, 2549

3. ภาษีแบบผสม (compound tariff) เป็นการเก็บทั้งภาษีตามราคาและตามหน่วยของสินค้าตัวเดียวกัน มักใช้กับสินค้านำเข้าที่ไว้วัตถุติบซึ่งมีการเก็บภาษีนำเข้า กล่าวคือ มีการเก็บภาษีตามสภาพส่วนหนึ่งด้วยเหตุผลว่าวัตถุดิบตัวนี้มีการเก็บภาษีนำเข้า ผู้ผลิตวัตถุดิบชนิดนี้ภายในประเทศได้รับการปกป้องด้วยกำแพงภาษี และเก็บภาษีตามราคาอีกส่วนหนึ่งด้วยเหตุผลเพื่อปกป้องการผลิตสินค้าตัวนี้ภายในประเทศ ยกตัวอย่าง สหรัฐอเมริกาเคยเก็บภาษีแบบผสมจากผ้าทอนำเข้า โดยเก็บ 50 เซนต์ เพื่อจ่ายชดเชยแก่ผู้ผลิตผ้าทอสีเนื่องจากการตั้งกำแพงภาษีปกป้องผู้ผลิตฝ้ายในประเทศ ส่วนการเก็บภาษีตามราคาก็ร้อยละ 20 ของราคาผ้าก็เพื่อปกป้องผู้ผลิตผ้าทอในประเทศ จึงมีการปกป้องทั้งผู้ผลิตฝ้ายและผู้ผลิตผ้าทอ ดังแสดงในภาพที่ 2.5

ภาพที่ 2.5
เก็บภาษีศุลกากรแบบผสม (compound tariff)

ที่มา : สมคิด บางโม, 2549

อย่างไรก็ตาม ภาษีศุลกากรส่วนใหญ่มักจะเป็นชนิดแรกคือ เรียกเก็บตามราคา เพราะยุติธรรม สำหรับผู้เสียภาษี นอกจากนี้ ในกรณีของไทยการเก็บอากรขาเข้าโดยทั่วไปใช้ระบบ อัตราภาษีเดียวคือ คิดอัตราเดียวกันหมดสำหรับสินค้าชนิดเดียวกันที่มาจากแหล่งผลิตต่างๆกัน โดยไม่มีการให้อภิสิทธิ์แก่สินค้าจากประเทศใดประเทศใดเป็นพิเศษ นอกเสียจากอารยทวินภาษี ศุลกากรสำหรับประเทศที่มีการทำสัญญา เช่น การค้าเสรีอาเซียน, FTA กับประเทศต่างๆ เป็นต้น

โดยงานวิจัยนี้จะเป็นในส่วนของผลกระทบ เนื่องจากการเก็บภาษีทำให้ต้นทุนสินค้าเพิ่มสูงขึ้น หากรัฐบาลมีนโยบายกระตุ้นการส่งออกให้มากขึ้นโดยการลดภาษี (Tax Free) จะทำให้เส้นอุปทานในตลาดเปลี่ยน ส่งผลให้การส่งออกสามารถส่งออกสินค้าไปแข่งขันในตลาดโลกได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากราคาสินค้าที่ลดลงนั่นเอง